

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

D. A. Tractatus De Privilegiis Ecclesiae

Zanchi, Lelio

Veronae, M. D. LXXXVI.

Quinquagesimum Quintum Priuilegium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61627](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61627)

12. Adulterium punitur iure digestorum morte naturali olim pœna deportationis.
13. Adulterium secundum ius Codicis punitur pœna ultimi supplicij.
14. Adulterium secundum ius Authenticorum femina propter fragilitatem sexus pœna virgis ceditur, & in Monasterium detruditur.
15. Maritus si intra biennium non acceperit uxorem detrusam in Monasterio propter adulterium ipsa cogitur accipere habitum monachalem, & ibi viuere.
16. Adulterij pœna in omnibus ferè prouincijs iure municipali immutata in pœnam pecuniariam.
17. Adulterij crimen grauissimum: Principes illud non punientes peccant valde.
18. Maritus ex adulterio potest agere criminaliter, & ciuilitè: si ita agit ciuilitè ad separationem tori lucratur dotem, & donationem propter nuptias.
19. Uxor potest accusare de adulterio maritum ciuilitè, vt separetur matrimonium, & vt lucretur donationem propter nuptias sibi factam à marito.

Quinquagesimum Quintum Priuilegium.

- 1 C C L E S I A Tali priuilegio gaudet, f quòd cum tractetur de pœnis interenda alicui pro adulterio
- 2 coram Iudice seculari f Procurator non interuenit, sed si tractetur coram Iudice Ecclesiastico causa ad tori separationem Procurator interuenire, debet. f Maritus cum velit accusare uxorem de
- 3 adulterio hoc facere non potest per Procuratorem, sed per se ipsum, cum adulterium sit punibile in utroque foro tam in seculari, quàm in Ecclesiastico. Prima igitur propositio est quando accusabit coram Iudice seculari: Si vero coram Ecclesiastico accusabit de adulterio petendo tori separationem, poterit hoc exercere per Procuratorem, si adulterium est punibile in utroque foro, quare apposita est ista differentia, quòd in seculari foro non possit nisi per se ipsum accusare, non autem per Procuratorem,
- 4 aliàs sic coram Ecclesiastico. Ratio fuit hæc, f quia accusando coram seculari criminaliter agit, & tunc agit ad infligendam pœnam legitimam, pro qua ipse quoque debet se inscribere ad pœnam talionis, & ad eam se astringere, si agitur accusatio coram Eccle-

Ecclesiastico potest per Procuratorem, nam licet accusatio sit de
 crimine, non est tamen criminalis, sed mixta inter criminalem,
 & civilem, quia si oportet ipsum inscribere, & in scriptis designa-
 re nomen adulterij, locum, tempus, & omnia, quæ in lege civili
 cauentur, ad pœnã talionis tamen se obligare non debet ne forte
 si in probatione deficeret intentionis suæ consequeretur effectũ,
 5 capit. tuæ de procurat. † Si vbi maius periculum vertitur ibi
 cautius est agendum, & consulendum, c. quiescamus 42. dist. cap.
 Matthæus de simon. c. si quis neque 1. q. 1. cap. vbi periculum de
 elec. & elec. pot. lib. 6. Specu. in titu. de action. in fi. & de excep. f.
 6 penul. † Si maius periculum est agendo criminaliter, quàm ciui-
 liter magis ergo opus esset Procuratore in criminali, hoc enim
 non est verum: nam hic agitur de accusatione, quæ non debet fie-
 ri per Procuratorem, sed per coniugem, quæ tenetur astringere
 ad pœnã talionis se ipsam. Hic igitur cõsiderandum venit, quod
 officium accusationis adulterij in criminali non incumbit Pro-
 7 curatori, † ideo ille qui accusat nisi probatio, & eadẽ pœnã veni-
 ret plectendus, qua convictus reus puniretur, quia calumniosè
 videretur accusationem instituisse. Sed vbi agitur civiliter de cri-
 8 minali, põt Procurator interuenire, & ita si aliquis prohibet vna
 via alia via ad id admitti non debet, † adulterij pœnã de iure diui-
 no secundũ legẽ Mosaycã tam in masculino, quàm in fœmina erat im-
 posita pœnã mortis, genus autẽ mortis erat dilapidatio, in Exod.
 9 e. 22. Deutero. e. 22. de iure vero canonico pro adulterio tam mas-
 culus, quàm fœmina excommunicantur, c. intelleximus de adult. pra-
 10 tereaque, † fœmina in Monasterium detruditur, & si maritus eam
 nolit recipere ibi toto tempore eius vitæ permanere, & peniten-
 11 tiã agere cogitur, c. gaudemus de adult. † & cũ iste casus ab Epi-
 scopo puniri possit, queritur utrum de iure canonico clericus pro
 adulterio sit deponendus, & vltimus in monasteriũ toto tempore
 vitæ suæ detrudendus, vt expressã tenet gl. in c. latior in gl. 1. 2. q.
 7. & hæc est cõis. opinio quæ refert Villalobos in sua collec. com. opt.
 in litera C. num. 82. dicebat tamen Alciatus, quod si hodie clerici
 propter adulterium detruderentur in Monasteria pauci clerici p-
 12 tuitur tan secundum ius digestorũ adulterium puniret pœnã mor-
 tis naturalis magis cõis vñ esse, quàm olim puniretur tantummodo
 pœnã deportationis Cum. in cons. 154. Marfil. in pract. criminali.
 13 s. opportunè. nu. 40. † secundum vero ius Codicis oēs conveniunt,
 quod punitur pœnã vltimi supplicij tex. in l. quamuis la. ii. C. de ad-
 ulter.

vltter. Alex. in consil. 13. lib. 7. Et hoc tam in masculo, quam in fe-
 mina, vt ait Cuman. in præallegato, consil. Ang. de malefic. in ver-
 14 bo. che hai adult. num. 44. † Hodie secundum ius authenticorum
 in femina propter sexus fragilitatem commutata est pœna, uirgîs
 15 ceditur, & deinde in Monasterium detruditur, † & si maritus in-
 tra biennium eam non receperit ipsa cogitur habitum monacha-
 lē suscipere, & ibi perpetuo permanere, tex. in authen. Sed hodie
 C. de adulter. & ita tenent omnes Doctores, vt dicit Salyc. in l. qui
 sepulera C. de sepul. viola. Hanc esse communem attestatur. Imol.
 in l. cum mulier. ff. solut. matr. Sed quidquid sit secundum dispo-
 16 sitionem iuris communis, † hodie videmus in omnibus ferè pro-
 uincijs immut. tam esse pœnam mortis, pro adulterio, & imposi-
 tam esse pœnam pecuniariam, & ita communiter obseruatur ex
 statutis Italię. Ita attestatur Anan. in cap. si. de coll. deteg. refert
 Tiraquel. de leg. coniug. l. 13. crimen adulterii est grauissimum,
 & ita est in vsu, quòd ferè apud omnia tribunalia adulteri impu-
 nè enadunt, & de tali crimine potius gloriantur. Illi verò quorum
 vxores adulteræ sunt non audent accusationem proponere ne in
 infamiam incidant, & in hac praua cōsuetudine hoc crimen per-
 17 manet. † Principes vero qui tale crimen grauissimum acerrimis
 pœnis non coercent valde peccant. Certè iste, est vnus ex casibus
 qui in Republica Christiana aliqua reformatione indiget. Sed v-
 trum cū in foro seculari, & Ecclesiastico agi possit nūquid vnum
 iudicium excludatur per aliud? Videretur dicendum, quòd si fuit
 actum in iudicio seculari, quòd non poterit agere coram Eccle-
 siastico, ex quo in seculari iudicio imponitur pœna mortis, ex le-
 ge antiqua vnde post ea non potest ciuilitè agi cum iam, per mor-
 tem soluebatur matrimonium, & dos remanebat deperdita. 22.
 q. 7. cap. 1. Idem in pœna hodierna nam conuicta in carcerem de-
 truditur, & de dote disponitur, vt not. Abb. in cap. gaudemus de
 conuers. coniug. ciuilitè igitur non potest accusari, quia pœna se-
 parationis tori includitur. Sub illa prima pœna satis enim est,
 18 † quòd maritus potest eligere quam viam velit, aut criminalem,
 aut ciuilem, si agit ciuilitè ad separationem tori accusator lu-
 cratur dotem, vel donationem propter nuptias, & ad hanc accu-
 sationem admittuntur, solum coniuges cap. quemadmodum de
 iur. iuran. cap. quanto, & cap. gaudemus de diuor. & quemadmo-
 dum maritus accusat vxorem, vt lucretur dotem, & separetur ma-
 19 trimonium quo ad torum ita econuerso † vxor potest accusa-
 re maritum ciuilitè de adulterio, vt separetur matrimonium, &
 vt lucre-

vt lucretur donationem propter nuptias sibi factam à marito, vt in cap. 1. vt lite non contesta. & vt in cap. plerique de donat. int. vir. & vxor. & ibi Abb. conclusio est, quod agendo criminaliter non interuenit Procurator, secus si ciuilitur.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex in causa matrimoniali prouidere debet, vt ille qui constituit procuratorem plena libertate gaudeat.
- 2 Qui vult agere, vel respondere non debet esse in alterius potestate, sed libertatem habere debet.
- 3 Detentus iniuriosè cum violentia sub potestate detentoris dicitur.
- 4 Agens cum detentore potest deinde allegare metum, & actum per actionem quod metus causa rescindere.
- 5 Iudicis officium est prouidere partibus locum tutum, vt libertate gaudeant.
- 6 Qui in terretorio aduersarij est, non dicitur esse in libertate sua.
- 7 Contractus carcerati an valeat licet esset custoditus à familia?
- 8 Filia quæ contraxit matrimonium inuito patre, possit eum cogere ad eam dotandam?
- 9 Pater non obligatur ad dotandam filiam, sed iudicis officio compellitur.
- 10 Pater compellitur officio Iudicis alere filium.
- 11 Filius habens vnde se alat commodè cessat actio compellendi patrem.
- 12 Filia si absque dote nubet marito eam alere honorificè tenetur.
- 13 Filia non excluditur à bonis paternis, saltem legitimam habet.
- 14 In causa matrimoniali pater constituit Procuratorem pro filio.

Quinquagesimum Sextum Priuilegium.

1 CCLESIA habet hoc priuilegium, ¶ quod Iudex in causa matrimoniali prouidere debet, vt ille qui constituit Procuratorem plena libertate gaudeat, vt si quædam nob. mulier habens filium contraxit cum alio ciue nomine ipsius filie, sponsalia ipsis filiis scientibus, arra forsitan hinc & inde apposita, quia illa nob. forsitan nolebat perficere, quod